

Till kommunstyrelsen

Naturskyddsföreningens svar på granskning av förslag till detaljplan för Tammsvik (Brunnsvik 1:4)

Naturskyddsföreningen anser fortfarande att exploateringsplanerna är alldeles för omfattande. Minskningen från 140 till 128 hus är marginell. Planen bör följa FÖP inriktning: en måttlig utbyggnad vid Tammsvik med ett 10-tal bostäder.

Riktlinjer för bebyggelse

Länsstyrelsen påpekar i sitt underlag inför Upplands-Bro kommuns beslut om Planeringsstrategi att Tammsvik visserligen följer översiktsplanens föreslagna markanvändning *"men avviker från ställningstagandena gällande volym, Den pågående detaljplanen för Tammsvik föreslår en större mängd bostäder än FÖP 2016."*

Kommunens svar till Naturskyddsföreningen i samrådsredogörelsen är att "FÖP:en fastställer generella principer och *specifika riktlinjer* för ny bebyggelse i landsbygdsområden, där ny bebyggelse ska planeras med *särskild hänsyn till områdets natur- och kulturvärden* – vilket planförslaget går i linje med." Naturskyddsföreningen opponerar sig mot att planförslaget går i linje med FÖP! 128 bostäder är inte att följa FÖP:s riktlinje om ett 10-tal bostäder.

Kommunen medger att planförslaget avviker från FÖP men påstår att det finns ett *allmänt intresse* av att möjliggöra fler bostäder. Naturskyddsföreningen ifrågasätter att bostäder är ett allmänt intresse och att det skulle vara mer värt än långsiktiga värden för framtida generationer i ett förändrat klimat med utmaningar för bland annat biologisk mångfald.

Naturskyddsföreningen anser att den norra delen av planområdet ska lämnas orörd. Den norra delen exploaterar orörd naturmark av höga naturvärdesklasser, mitt i en Grön Kil som ska bevaras och inte ska fragmenteras.

Om det över huvud taget ska byggas bostäder på Tammsvik så är det på den södra delen. Den södra delens planerade 58 bostäder överskrider redan det FÖP:s 10-talet bostäder med råge men dessa ligger samlat kring redan befintlig bebyggelse. Eventuell byggnation kan bara ske under förutsättning att naturvärdena garanteras långtgående bevarande och för de lägre naturklasserna 3 och 4 generösa kompensationsåtgärder i den mån de inte kan bevaras.

Naturvärden inklusive artskydd

Enligt MKB: Planförslaget innebär att ett till stora delar oexploaterat område med höga natur- och kulturvärden blir bebyggt och ändrar karaktär till bostads- och konferensområde. De huvudsakliga konsekvenserna av planen bedöms röra naturmiljö (inklusive artskydd), kulturmiljö, vattenmiljö, hushållning med naturresurser samt kumulativa (samverkande) effekter. Kumulativa

effekter innebär här påverkan på jordbruksmark, klimatpåverkan, naturmiljö, artskydd och kulturmiljö. Planförslaget bedöms medföra *stor negativ konsekvens* för naturmiljön (inklusive skyddade arter).

Inom planområdet är naturvärdena mycket höga med skyddade och hotade arter. Detaljplanen tonar ner av vikten av sammanhängande natur, ger otillräckliga förslag till skydd för naturvärden och kompensationsåtgärder. Det visar att naturvärdenas långsiktiga betydelse nedvärderas till förmån för kortsiktiga exploateringsplaner. Trots att MKB:n bedömer att Planförslaget medför stor negativ konsekvens för naturmiljön inklusive skyddade arter väljer politiken att gå vidare med planerna.

I sitt samrådssvar bedömer Miljöenheten att områden med naturvärdesklass 3 i första hand bör sparas. På Artportalen.se finns en mängd observationer registrerade inom planområdet. Här är så pass många observationer, även före och efter naturvärdesinventeringen, att det finns skäl att inte exploatera området, även med avseende på att flera arter av fladdermöss lever i området.

Det är praxis att naturvärden klass 1 och 2 lämnas orörda och att klass 3 och 4 kompenseras. Naturvärdesområden klass 1 och klass 2 ska bevaras med tillräcklig "skyddszon" till bebyggelse och sociala ytor.

Klass 1: I denna klass bedöms varje område vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på *nationell eller global nivå*. **Klass 2:** I denna klass bedöms varje område vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på *regional eller nationell nivå*. **Klass 3:** I denna klass bedöms inte varje objekt behöva vara av betydelse för biologisk mångfald på varken regional, nationell, eller global nivå, men bedöms vara av särskild betydelse för att den totala arealen av sådana områden ska kunna bibehållas. Ekologigruppen tolkar det som att denna värdeklass är av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på *kommunal nivå*. **Klass 4:** Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Ekologigruppen tolkar det som att denna värdeklass är av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på *lokal nivå*. (NVI sid 11-14)

Enligt planen tas "hänsyn till naturvärden genom att undvika bebyggelse på högt naturvärdesklassade områden, vidta skyddsåtgärder för att värna om skyddade arter".

Men en jämförelse av plankartan och kartan över naturklasser (MKB sid 31) visar att stora delar av naturvärdesklass 1 och 2 ligger på områden som kommer att bebyggas i södra området.

Det norra planerade bostadsområdet ligger till stora delar på eller tätt intill naturvärdesklass 2- och klass 3-områden. Stora delar av bostäderna kommer att ligga alldeles för nära klass 2-områden för att framför allt skyddade fågelarter ska bevaras. Området är optimalt för en stor variation av fågel. Talltita och Spillkråka kräver stora revir, arterna är känsliga för människan. Även Grönfink behöver stort skyddsavstånd. Talltita häckar bara i murkna träd och stubbar. Spillkråka är en nyckelart då den hackar ut bon som Talltita kan bo i. Dessa skyddade arter har observerats av Naturskyddsföreningen vid norra delens klass 2-områden i mars 2026. I artportalen är det flertal rapporter av Ärtsångare, Grönsångare, Svartvitflugsnappare, Spillkråka, Gulspurv, Entita. Samtliga arter är nära hotade (NT). Området är dessutom rikt på vilt.

Naturvärdesinventeringen har visat att det förekommer 109 naturvårdsarter i planområdet och några ytterligare arter är kända från databasen Artportalen och andra källor så som lokala fågel-skådare, Länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering och fältinventeringar. Bland de identifierade naturvårdsarterna är 26 arter skyddade enligt Artskyddsförordningen och 24 av naturvårdsarterna är rödlistade. Det förekommer även ett stort antal arter som är klassade som signalarter av Skogsstyrelsen. (Planbeskrivningen sid 34)

I stort sett hela planområdet är ett Landskapsobjekt*. Det gör hela området olämpligt att exploatera. Planerna på omfattande bebyggelse har över huvud taget inte tagit någon hänsyn till landskapsobjektet (NVI sid 16, MKB sid 33, Figur 5-4).

*Fakta Landskapsobjekt (NVI sid 16) Landskapsobjekt avgränsas då flera värdeobjekt i en eller flera naturtyper tillsammans bildar ett sammanhängande landskap med större betydelse för biologisk mångfald. Landskapsobjektet bedöms vara av högt värde för såväl kärlväxter som svampar knutna till ängs- och betesmark, liksom flertalet arter av fjärilar, andra insekter och fåglar knutna till öppna och mosaikartade marker.

Görvälnkilen

Naturskyddsföreningen vidhåller sina synpunkter från samrådet: "Planområdet ingår i Görvälnkilen* som är av yttersta vikt att inte nagga i kanterna utan bibehållas som grönstråk för både djur och människor."

*De regionala gröna kilarna utgörs av sammanhängande grönområden med höga rekreations-, natur- och kulturvärden. Det är områden som innehåller stor biologisk mångfald. (Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen)

Kommunens svar till Naturskyddsföreningen i samrådsredogörelsen är att exploatering inte sker på naturklass 1 och 2. "Dessa har i reviderad plankarta fått skyddsbestämmelser, vilket säkerställer att den gröna, sammanhängande strukturen, inklusive Görvälnkilen, bevaras." Naturskyddsföreningen hävdar tvärtom att Grönkilen inte bara naggas i kanten utan skärs av. De planerade bostadsområdena kommer att bilda en barriär i Grönkilen. Från öster: Kvistabergsviken, konferensbyggnaderna, de södra bostäderna, *smal* åkerremsa, Ådövägen. Väster om Ådövägen ligger ett bostadsområde med fritidshus och permanentbostäder som gränsar till Säbyholmsviken.

Planområdet ingår i Görvälnkilen, (se karta i MKB Figur 5-1). MKB:n redovisar en negativ kumulativ effekt på Görvälnkilen.

I ÖP 2016, sid 9, står: "Ur ett regionalt perspektiv är det viktigt att värna Ådöhalvöns funktion som regional grönkil. Det är därför betydelsefullt att spara sammanhängande grönområden och inte fragmentisera landskapet...".

Upplands-Bro kommuns grönområden utgör en del av de viktiga grönkilar som drar in i Stockholms stadskärna och som är av stor vikt för staden och regionen som helhet. Att exploatera de gröna kilarna i kommunen är negativt ur ett biologiskt och kulturhistoriskt sammanhang, men även ur regional klimatologisk synvinkel. Kilarna har också betydelse för friskluften i Stockholms

stad, utan dessa blir staden isolerad och föroreningar stängs inne. Den fysiska planeringen i Upplands-Bro kommun har därför betydelse för den regionala strukturen. Detta innebär ett stort ansvar i samband med planering och exploatering av kommunen. *”Många små och till synes måttliga ingrepp kan tillsammans medföra stora och oönskade konsekvenser. Detta är också det stora hotet mot kilarna. Därför behövs en medvetenhet om kilstrukturens betydelse, varje litet ingrepp måste bedömas utifrån grönstrukturen som helhet.”* (ur rapporten, *”Grönstrukturen i Stockholmsregionen”*)

Jordbruksmark

Naturskyddsföreningen instämmer i Landsbygds- och skärgårdsstrategin för Stockholmsregionen, RUFS och Miljöbalken 3 kap. 4 § och anser att bostäder på Tammsvik/Brunnsvik inte är *ett väsentligt samhällsintresse* som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Såväl Landsbygds- och skärgårdsstrategin för Stockholmsregionen (Stockholms läns landsting, 2018) som RUFS 2050 och Miljöbalken anser att jordbruksmark ska bevaras.

Enligt strategin bör värdefull jordbruksmark, särskilt naturbetesmark och åkermark i klass 3–5 i åkermarksgraderingen**, inte bebyggas. I de fall jordbruksmark ändå övervägs för exploatering ska detta ske i särskilt utpekade områden och främja *ett väsentligt samhällsintresse* som inte kan tillgodoses på annat sätt.

**Åkermarksgradering i klasserna 3–5 avser i Sverige jordbruksmark med god till mycket god produktionsförmåga.

RUFS 2050 utgår från att all jordbruksmark är värd att brukas i ett långsiktigt perspektiv. Därför ska ***exploatering av jordbruksmark undvikas i största möjligaste mån.***

Enligt 3 kap. 4 § MB är jord- och skogsbruk av nationell betydelse och *brukningsvärd jordbruksmark* får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose *väsentliga samhällsintressen* och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att *annan mark* tas i anspråk.

Mark- och miljööverdomstolen har konstaterat att mark som idag används för bete och därigenom brukas aktivt är att betrakta som brukningsvärd jordbruksmark (dom 2019-01-11 i mål P 8646-18). Jordbruksmark som inte brukas idag, på grund av olönsamma förhållanden, kan ändå vara brukningsvärd med hänsyn till framtida behov eller annan typ av jordbruksverksamhet. Att en specifik jordbruksmark inte är lönsam att bruka just för tillfället och av ett företag med en specifik inriktning säger ingenting om jordbruksmarkens brukningsvärde i ett längre perspektiv. Jordbruksmarken kräver långsiktig förvaltning. Enligt rättspraxis är det inte markägaren eller enskilda intressen som avgör om marken är brukningsvärd.

Dagvattenhantering

Planförslaget medför ökad dagvattenavrinning mot recipienten Brovikens Natura 2000-område i Mälaren-Görväln. Skyddsåtgärder krävs för att inte medföra negativa konsekvenser på vattenkvaliteten, främst av näringsämnen. Även i detta planerade utbyggnadsområde hävdas att recipienten inte kommer att påverkas. Man bortser alltså från den kumulativa effekten. Det finns flertalet utbyggnadsområden i närheten av Tammsvik i kommunen: Sågbacken, Verkaviken, Björknäs gård, Ådö skog, Ådö stora lugnet m.fl. Se vidare resonemanget i Bilaga 1 om ett **Kontrollprogram för Brobäckens avrinningsområde!**

Kumulativa effekter

I allt planarbete är det viktigt att ta hänsyn till kumulativa effekters konsekvenser. I MKB och andra handlingar som ingår i underlagen för Tammsvik/Brunnsvik påpekas ett antal kumulativa effekter:

- Jordbruksmark på flera platser i kommunen och i regionen tas permanent ur bruk. Det finns ett antal pågående planer i Upplands-Bro kommun där jordbruksmark tas i anspråk för annan markanvändning. (MKB s 56)
- Planförslaget innebär lokalisering av nya bostäder i ett bilberoende läge. Ökade biltransporter från detta projekt sammanslaget med närliggande exploateringsprojekt är en risk för ökad klimatpåverkan för hela kommunen.
- Påverkan på naturmiljö och artskydd: Förlusten av naturliga habitat kan påverka skyddade arter eftersom planområdet utgör en del av en spridningsväg för arter knutna till artskydd.
- En negativ kumulativ effekt på influensområdet är påverkan på Görvälnkilen.

Miljö- och hållbarhetsmål

Planförslaget påverkar 7 av de globala miljö- och hållbarhetsmålen negativt och riskerar att motverka de nationella målen Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt och djurliv.

Slutligen vill Naturskyddsföreningen uppmana er beslutsfattare att läsa Upplands-Bros Miljö- och Klimatstrategi År 2023 – 2030, 2.2, 6.2 Biologisk mångfald! Där står hur ni skulle ha tänkt istället för nuvarande planförslag.

Naturskyddsföreningen Upplands-Bro

c/o Carin Enfors
Ringuddsslingan 23
197 91 Bro
Tel: 070-536 26 15
carin.enfors@telia.com

Bilaga 1 Kontrollprogram för Brobäckens avrinningsområde

Bilaga 1 **Kontrollprogram för Brobäckens avrinningsområde**

Naturskyddsföreningen hävdar att kommunen bör ta ett helhetsgrepp över Brobäckens avrinningsområde tillsammans med andra nyttjare av recipienten genom initiativ till *ett löpande kontrollprogram*. Vi anser att den samlade hotbilden av olika genomförda, pågående och planerade projekt tillsammans utgör betydande miljöpåverkan. Speciellt med focus på PFAS-problematiken.

Brobäcken är det största och sannolikt det mest förorenade avrinningsområdet i Upplands-Bro. I avrinningsområdet finns Ragn-Sells, Heidelbergs bergtäkt och NCC deponi, alla med avvattning till samma bäckar. Nedströms Ragn-Sells verksamhet finns stora affärskomplex och Bro Park med dagvatten till båda bäckarna och längre ner dagvatten från Bro samhälle. Genom åren har det brunnit flera gånger på Högbytorp, hela Bro Centrum, i Skällsta industriområde. Hur mycket PFAS har använts och som har förorenat mark och vatten? Vad vet man om vattenkemi, biologi och sedimentens innehåll av föroreningar tex dioxiner, PAH, PFAS..... i Brobäcken?

Norrvatten och Stockholm Vatten och Avfall har påpekat att Högbytorp via Brobäcken är en viktig källa för förorening med PFAS (3%) (Källor till PFAS, massbalans för Östra Mälarens vattenskyddsområde, 2023).

Dagvatten är också en betydande källa för PFAS enligt Luleå Tekniska Universitet. Forskningen kring spridningen av PFAS via dagvatten visar att dagvattnet är en betydande transportväg för miljögiftet. Dagvatten anses därför vara en betydande källa till dessa föroreningar. Studien understryker behovet av effektiva åtgärder för att hantera och minska PFAS-föroreningar från dagvatten i urbana miljöer. Kunskap om hur PFAS ska omhändertas saknas eller är i nuläget bristfälligt. Man vet dock att våtmarker inte fångar upp PFAS. (Luleå Tekniska Universitet: Förekomst och koncentrationer av PFAS i vatten och bottensediment i urbana vattendrag påverkade av dagvatten.)

Med denna komplexa föroreningsbild bör kommunen utföra en studie av Brobäckens inklusive Önsta- och Sättrabäckens vattenkvalitet. Studien ska göra en sammanställning av data om vattenkvalitet och utsläpp till recipienten, även historiskt, undersöka vattenkemi (näring, metaller, andra föroreningar även PFAS), biologi och sediment med flöden (det vill säga transport av föroreningar). Det ska vara underlag för ett fortsatt kontrollprogram. Man vet inget om eventuella lager av olika föroreningar i bäckarnas sediment som kan transporteras vidare ut i Brofjärden vid höga flöden. Att göra denna studie är nödvändig inte minst för att klargöra riskerna för Görvälns vattenskyddsområde för två miljoner människor och ett viktigt reproduktionsområde för fisk. Naturskyddsföreningen vill därför också trycka på vikten av anpassning till ett förändrat klimat. Varmare perioder och skyfall kommer att bli vanligare.

Det Naturskyddsföreningen för fram är nödvändig kunskap för att kunna göra en seriös MKB för att belysa betydande miljöpåverkan av vattendragen. Det gäller såväl kommunens olika projekt i Bro som Ragn Sells för Högbytorp och Norrvattens behov av kunskap om vattenskyddsområdet. Dessa projekt bör samordnas.